

Czas wychodzi codziennie wieczór (wyjąwszy niedziele i dni świąteczne).
Numer pojedynczy w Krakowie i w Lwowie kosztuje 10 centów.

Prenumerata wynosi:

miejsce	rocznie	kwartalnie	miesięcznie
w Krakowie	złr. 20	złr. 5	złr. 2
w Lwowie	złr. 21	złr. 5 c. 25	złr. 2 c. 25
w państwie Austriackim	tal. 17 gr. 2	tal. 4 gr. 8	tal. 1 ar. 16
do Prus	tal. 21	tal. 5 gr. 10	tal. 1 ar. 26
do Rosji	tal. 21	tal. 5 gr. 10	tal. 1 ar. 26
do Francji i Anglii	frank. 108	frank. 27	frank. 10
do Turcji, Włoch i Szwajcarii	116	29	10
do Belgii	80	20	7

Listy z pieniędzmi przesyłane być winny franco do Administracji „Czasu”. — Listy reklamacyjne niezapłacone, nie ulegają frankowaniu. — Listów niefrankowanych nie przyjmuje się.

CZAS

Prenumeratę przyjmują:

W Krakowie: Biuro Administracji „Czasu” przy ulicy Rótańskiej w domu pod L. 433, tudzież wszystkie Urzędy pocztowe austriackie.

Ogłoszenia (inseraty) wszelkiego rodzaju, przyjmują się za opłatą: od wiersza drobnego (petit) za jednorazowe umieszczenie po 8 centów, za następne po 5 centów, oraz za opłatą należytości stałowej po 30 centów od każdorazowego ogłoszenia.

Prenumeratę i Ogłoszenia przyjmują: w Lwowie w Agencji „Czasu” p. Aleks. Piątkowski przy placu Katedralnym pod L. 31. — W Wiedniu p. A. Oppel, Wollzeile 22. — Na Francję i Anglię w Paryżu w drukarni „Revue des Deux Mondes”, Rue du pont de Lodi Nr. 1. — Zaś tylko ogłoszenia w Wiedniu, w Hamburgu i w Frankfurtu n. M. pp. Haasenstein & Vogler — w Berlinie p. A. Reimer i p. Rudolf Mosse Friedrichstrasse Nr. 60. — w Frankfurtu nad Menem p. G. L. Daus & Comp. — w Lipsku p. Henryk Engler — w Wrocławiu p. Jenke, Bial & Freund.

Rękopisma nadsyłane Redakcyi, nie zwracają się i nie są one będą.

Kraków 19 lutego.

Donoszą, że generał Lamarmora ma się udać w misję do Paryża. Podróż tę wiąże z domysłami o bliskim wyjściu reszty wojsk francuskich z Państwa Kościelnego — na co ma bardzo nalegać rząd włoski — jakoteż o nowo zawrzeć się mającej umowie między Florencją a Paryżem, lub potwierdzeniu konwencji wreszcie, którą Francja uważa za obowiązującą, a Włochy za zniweczoną w skutku interwencji przeszłorocznej ogłaszają.

Generał Lamarmora nie używa jak wiadomo popularności na Półwyspie. U stronników czynu uchodził za reakcyjnego. Nie dawno uderzono na niego w parlamencie tak gwałtownie, że stanowiska swego jako uczyony człowiek bronić musiał. Nie masz się czemu dziwić: niewdzięczność w polityce jest zawsze na porządku dziennym. Czemuż atoli przypisać wybór jego na pełnomocnika, jeżeli prawdą jest, że rokowania tak dla Włoch ważne, jemu miały być dzisiaj powierzone? O zadosyć uczynieniu nie może być w tej chwili nawet mowy. Charakter generała Lamarmora wdraża zapewne w przeciwników nawet jego pewien rodzaj zaufania, ale i toby nie wystarczyło. Lecz ogłosił on w tych czasach pismo w formie otwartego listu do swoich wyborców, które dotykając obecnego położenia wielkiego nabyło rozgłosu.

Dowodzi w niem generał, i to faktami, jak stanowczo przyłożył się do „statutu” czyli do konstytucji przez Karola Alberta nadanej. W utrzymaniu statutu i zastosowaniu go do jednolitej włoskiej, której stronnikami się oświadcza, szuka on ratunku dla urzędzenia nowego królestwa. We Francji widzi jedynego i koniecznego dla Włoch sprzymierzeńca. Tymczasem wszystkie działania rządu francuskiego, i nigdzie w nich szkody dla interesów włoskich nie znajduje. Wyrażenie ministra Rouhera d. 5 grudnia r. z. nie bierze wcale na serio; owo „nigdy” wydaje mu się tak zwodnicze, jak w miłości „zawsze”. Z resztą powiada, że zachowanie się Włoch w kwestyi rzymskiej powinno być takie, aby o niej nie mówić; odłączyć stanowczo w dążeniach i życzeniach terytorium państwa papieskiego od Rzymu, to jest od miasta, a przekonać przy pierwszej sposobności Francuzów, że Włochy przed bramą Stolicy Apostolskiej zatrzymać się potrafią.

Przeciwnicy władzy doczesnej są dwójcy we Włoszech: czynni, jak stronnictwo Garibaldeggo i ruchu, to jest otwarci, i dyplomatyczni czyli skryci. Jedni i drudzy stoją przy tak zwanym programie narodowym „Rzym stolicą Włoch”. Do drugich liczy się generał Lamarmora. Zbyt wymagająca do dyplomacyi, która żąda, aby we Włoszech o sprawie rzymskiej nie mówiono. Droga, która kraje papieskie od Rzymu odróżnia nie nowa; to droga nowych aneksyj; na tej drodze leżały Bononia, Marchia, Ankon, na niej leży Witerbo, Frosinone, i na niej mniemaliśmy z początku, że w polityce swej kierował się p. Rattazzi. Droga ta ogłoszenia Papieża, jako monarchy, to Watykan z ogrodkiem, jednym słowem, rzecz omówiona, nie wiemy zaś czy zużyta. Lecz to wiemy, że owo „nigdy” p. Rouhera, stawia na tej drodze pewną trudność, bo według

wyrażnego i powtórnego oświadczenia ministra z trybunu, słowo to, jako zapora, odnosiło się nie tylko do Rzymu, jako miasta, ale do dzisiejszych posiadłości Papieża. Konsekwentność dyplomatycznego milczenia p. Lamarmora wskazuje, że rachuje on na sposobność przekonania Francuzów, że przed bramami Rzymu wojsko włoskie zatrzymałoby się — zostaje pytanie na długo? i przed kim?

Lecz generał w liście swoim tak przychylnym się dla Francji okazał, iż nie dziwiłbyśmy się, aby to, co ją tam w sprawie papieskiej jeszcze raziło, mogło, włożyła na karb konieczności dyplomatycznej uzyskania sobie pewnej popularności. Czy może rachować rząd francuski na jakąkolwiek w tej mierze umowę z Włochami po odbytem z wrzesniową konwencyą doświadczeniu? Na to odpowiadać nawet nie trzeba, zwłaszcza po oświadczeniach w parlamencie i polityce rozwiniętej przez generała Lamarmora. Zdaje się atoli, jeżeli generał do Paryża pojedzie, że tylko we Włoszech o kwestyi rzymskiej mówić nie trzeba, bo właśnie misja jego rozmawiać o niej i układać się miała za zadanie.

Wiadomość o nocie kardynała Antoniego odmawiającej wszelkich negocjacyi w sprawie rewizji konkordatu z Austrią, podana przez *Mémorial diplomatique*, a powtórzona przez nas na tem miejscu w zeszłym tygodniu, nie okazała się prawdziwą. Nota nie istnieje, ale wiadomość o niej zastąpił cały szereg domysłów i doniesień, z których prawdy żadną miarą dojść nie można. Jedni piszą, że takie i takie mają być warunki przez Kurję rzymską postawione; drudzy wiedzą coś o żądaniach austriackich. Ci utrzymują, że teraz dopiero hr. Crivelli otrzymał instrukcje; inni że je już podał, w liczbie jedenastu punktów. Według jednych, Francja miała poprosić zyczenia austriackie w Watykanie; według drugich miała przedstawiać w Wiedniu, aby gabinet cesarski umiarkowaniem ułatwił tak ciężkie Papieżowi zadanie. Oto głównejsze pogłoski; wiele innych pomijamy, a w szczególności nie myślimy wcale się wdawać, dopóki coś pewniejszego w tym przedmiocie ogłoszone nie zostanie. Lecz musimy wyrazić zadowolenie nasze, że niepewność ta nie przeszkadza bynajmniej dziennikom wiedeńskim powstawać ciągle na Dwór rzymski, grozić ciągle zmianą a raczej zwaleniem konkordatu na drodze administracyjnej, i przewidywać jako radosne następstwo konieczność zerwania stosunków Austrii z Rzymem. A to wszystko w chwili, gdy już żadnej nie podpada wątpliwości, że hr. Arnim poseł pruski przy dworze papieskim proponował sam obecność nuncjusza w Berlinie, a hr. Chreptowicz, jak zapewniali, bawi w Rzymie, aby się starać zawiązać znów stosunki między Rosją a Stolicą Piotrową. Jakże nie podziwiać polityki prasy liberalnej wiedeńskiej i jej trafności tak doświadczonej w wyborze chwili stosownej. Widocznie niechęć, że innego nie użyjemy wyrazu, zaślepia ją.

KOESPONDENCYA CZASU.

Kraków 16 lutego.

Wiadomość nadeszła w dniu 4 b. m. o zniesieniu szkoły technicznej w Krakowie, przerażała każdego mieszkańca, i pytał jeden drugiego: czyli ten nieszczęśliwy Kraków na zupełne zniszczenie jest przeznaczony?

Szczególną jest to rzecz, zdaje się, że jakiś fatalizm przewodził miastu, albowiem gdy obokrajowy, Francuz, Szecepan Hombert, architekt, widział brak ludzi technicznych w Krakowie, aby więc młodzieży ułatwić pracować w tym zawodzie a zarazem ją zachęcić, zapisał w roku 1827 kapitał 60,000 złp. w srebrze dla młodzieży rodzem z Krakowa, uczący się architektury, mechaniki, w ogóle nauk zastosowanych, z wyrażnym zastrzeżeniem, że gdyby wola jego przestała być spełniana, wtedy suma ta ma przejść na własność szkoły politechnicznej w Paryżu i ustanowić kuratorem członka z rodziny Hallerów.

Hr. Leduchowska również zapisał dla ucznia poświęcającego się hydrotechnice zastosowanej, prawdopodobnie w r. 1818 kapitał 62,000 złp., który przez różne procesy dziś zredukowany został do sumy 30,000 złp., a kuratorem ustanowił Rektora Akademii. Komisya reorganizacyjna trzech opiekunów Dworów, uważała za potrzebę podniesienia przemysłu, a przeto idąc za popędem serca tak szlachetnych testatorów, jeszcze za byłej Rzechypolitej, w r. 1833/4 postanowiła założyć i założyć szkołę techniczną, która w tymże roku liczyła 52 uczniów. Szkoła ta pomimo doznanych klęsk po dwa razy przez ogień, a mianowicie pierwszy raz w r. 1841 a powtórnie w r. 1850 w czasie ogólnego pożaru Krakowa, wznosiła jednak z każdym rokiem nie tylko w liczbie uczniów, ale nadto powiększały się gabinety i biblioteka, która dziś do 8000 dzieł w zawodzie technicznym posiada i to bardzo wiele dzieł znakomych.

Biblioteka równie jak gabinety zgromadziły się kosztem uczących się młodzieży, darami osób prywatnych, a następnie darami instytucyj naukowych zagranicznych, albowiem rząd przeznaczył rocznie tylko 350 złr. na gabinety a 100 złr. na bibliotekę.

Szkoła techniczna krakowska jakkolwiek w porównaniu z innemi bardzo ubogą wyposażona, z czego najlepiej przekonanie można, że sama szkoła techniczna bez utrzymania budyńku po koniec roku 1866 kosztowała rocznie 10,171 złr., dopiero po podwyższeniu płacy profesorów o 25%, kosztuje dziś 11,939 złr. 50 c. rocznie, jednak w krótkim czasie swego istnienia wykształciła bardzo wielu ludzi, których szczegółowo wylizyć byłoby zbyt długą rzeczą, a którzy zajmują stanowiska w różnych gałęziach technicznych, nie tylko w własnym kraju ale i za granicą i jedynie tej szkole był swój zawdzięczony; nadto wydała wielu uczniów, którzy w pierwszych politechnikach i akademich sztuk pięknych zagranicznych, niewyłączając nawet samego Paryża, odznaczali się, a co przynosi nie tylko zaszczyt uczniom, ale i pewną zaletę szkole i do czego nie pomnę przytoczyć się wykład nauk w języku polskim. Tem się przeciw szkole technicznej lwowskiej poszczęścić nie może.

Z radością mieszkańcy Krakowa powzięli wiadomość, że Namiestnictwo postępując w duchu komisji reorganizacyjnej trzech opiekunów Dworów, wezwowało w sierpniu r. z. Dyrektora szkoły technicznej do ułożenia programu w celu podniesienia szkoły technicznej krakowskiej do godności politechniki z warunkiem, aby ograniczyć się na najmniejszych wydatkach i przesłać sobie takowe wykaz: i słusznie, bo gdy cały świat dzisiaj robi postępy w oświeceniu, a zatem i szkołę techniczną krakowską nie należy, bądź przez rozszerzenie wykładów naukowych, lub gdyby tego potrzeba wymagała, przez zmianę niektórych profesorów i zastąpienie ich innymi, jest rzeczą bardzo pożądaną. Lecz niestety! tak piękna nadzieja bardzo krótko cieszyła się: bo zaledwie, od sierpnia r. z. do dnia 4 b. m., w którymto dniu *Gazeta Lwowska*, skonił blaski szkoły technicznej krakowskiej zapowiedział, a zarazem ogłosił, iż w miejsce szkoły technicznej założoną będzie w Krakowie szkoła jakaś (specjalna) tj. szkoła rzemieślnicza. Czyliż nie jest to fatalizm?

Szkoła przemysłowa nie zastąpiła i nie zastąpi szkoły technicznej, chociażby najdziejniejszą urządzoną, bo pierwsza kształci tylko rzemieślników, druga kształci specjalnie, i rozszerza oświatę, której kraj nasz niezbędnie potrzebuje; szkoła przemysłowa jest dobra, lecz obok szkoły politechnicznej. Rzemieślników nie podniesie sama szkoła przemysłowa, chociażby najlepsza, jeżeli nie ma dostatecznej ilości pracy dla nich: a właśnie Kraków, który z każdym dniem do coraz większego upadku dąży, jest w tem smutnym położeniu, że ma dostateczną ilość rzemieślników, lecz im brak pracy, a ztąd w największej nędzy pozostają i śmiało powiedzieć mogę, że zaledwie wegetują; przez usunięcie zaś szkoły technicznej z Krakowa, położenie ich jeszcze smutniejszym się stanie.

Myśl rzucana, aby szkołę techniczną w Krakowie znieść, a natomiast szkołę techniczną lwowską do godności politechniki podnieść, nie ma najmniejszej podstawy: albowiem młodzież uczęszczająca do szkoły technicznej w Krakowie, której liczba przeszło czterysta kilkadziesiąt wynosi, jest po większej części uboga i to w tym stosunku, iż wątpliwe czyby 40 z nich do Lwowa udać się było w stanie, i jeżeli jeszcze zważywszy, że Lwów jest dzisiaj miastem ludnością przepelnionym, miastem bardzo drogiem a nadewszystko, że szkoła młoda jeszcze żadnego życia nie okazywała, to z tych 40 uczniów, nie wiem, czy zaledwie kilku nadobyl się do Lwowa i to synów rodziców mających, którzy nie zawsze pilnie się uczą. A zatem szkoła lwowska nawet na liczbę uczniów nie nie zyska, a 400 młodzieży uboższej zamknie pole kształcenia się w tym kierunku, przez co nie jeden talent, któryby stał się mógł dla kraju bardzo pożytecznym, zmarnieje. Jeżeli się zastanowimy, że w Bawarii, kraju tak małym a mającym 4 1/2 miliona ludności, są trzy politechniki, jako to w Monachium, Norymberdze i w Augsburgu, przez co kraj ten w kwitującym znajduje się stanie, dla czego w Galicji, która liczy przeszło 5 milionów ludności i to w kraju rozległym, nie ma być dwóch politechnik: we Lwowie i Krakowie? Mówię w Krakowie, albowiem Kraków, biorąc ze stanowiska geograficznego, jest właściwem miejscem na politechnikę, niż Lwów: Kraków ma na okolo znakomite kopalnie, w bliskości różne fabryki, a Lwów pod tym względem pustynię przedstawia.

Ponieważ Kraków przez zniesienie szkoły technicznej uciierpiałby nie tylko materialnie ale nie równie daleko więcej moralnie, przeto w imieniu mieszkańców tegoż odczytamy się do szanownej Rady jako reprezentacji Gminy, aby nie szczędziła swej pracy i wszelkie możliwe kroki, gdzie należały, uczyniła, a tem samem ochroniła to i tak już dzisiaj biedne miasto Kraków od tak wielkiej klęski moralnej i materialnej.

J. Zieliński.

Wiedeń 17 lutego.

— r. Do jednego z dzienników pestrskich, który w wiadomej sprawie pasportowej Hanowerczyków pomieszał wiele okoliczności prawdziwych i zmyślonych, pismo stało, że nie tylko surowe dochodzenie dyscyplinarne zostało zarządzone w tej sprawie przeciw tym urzędnikom, którzy wbrew prawu wydali pasporta do Francji Hanowerczykom jako mieszkańcom Hietzingu i oddali takowe dla przesłania ich do Szwajcarii, ale nadto, że dano wiedzieć gabinetowi berlińskiemu, iż rząd austriacki gotów jest bezwzględnie usunąć dyrektora policyi p. Strobacha, jako odpowiedzialnego za wydanie pasportów, skoro tylko bar. Werther odwołany zostanie z tutejszego poselstwa pruskiego. O ile mi wiadomo, rzeczy nie tak stoją. Dochodzenie wykaze, jak dalece radca nadworny Strobach może nosić na sobie winę kroku, który mu przypisują, jakoby czyn własnej woli. Ale następstwo tego dochodzenia, gdyby nawet wypadło przeciw niemu i innym urzędnikom, w żadnym nie zostaje związku z odwołaniem bar. Werthera, które nie może być uważane jako wynagrodzenie za usunięcie dyrektora policyi; lecz jest sprawą zupełnie odrębną, międzynarodową, gdy sprawa pasportowa uważana być musi nie za akt polityczny, dyscyplinarny. Wzmiankowane w *Wiener Abendpost* wyjaśnienie sprawy pasportowej i korespondencya dyplomatyczna między Wiedniem a

Berlinem o Hanowerczyków, zapewne odejmą temu wypadkowi doniosłość polityczną, lubo hr. Bismark usiłuje go połączyć z ruchem legitymistycznym w Hanowerze. Wszakże zbyt daleko posunął w gabinetie pruskim niechęć ku Austrii, mogłaby tu podnieść i ożywić myśl ścisłego przymierza Austrii z Francją w obronie przed natarczywością Prus. Przymierze to liczy tu wielu przyrąciół i zgadzałoby się z życzeniami silnej jeszcze partii przeciwperskiej w Niemczech południowych. Chęć zatem zrobienia tutejszego rządu, to jest teraźniejszego ministerstwa odpowiedzialnym za sprawę pasportową, mogłaby odmiennie przynieść od zamierzonego przez Prusy skutku. Szczególniejszą jednak jest rzeczą, że właśnie dzienniki węgierskie zajmują się więcej niż wiedeńskie znaczeniem kwestyi spornej między Prusami a Austrią.

Paryż 15 lutego.

— Agent rumuński Kretzulesko nie był w stanie przekonać margrabiego Monstier, że Rumunia nie pomaga w tworzeniu oddziałów mających wstrząsnąć do Bułgarii. Minister dał mu do zrozumienia, że gabinet bułgarski zwodzi Francję, jak gabinet Rattazego, lecz Francja nie da się już wywieść w pole. W tem przekonaniu dzisiejsza *Patrie* daje artykuł bardzo cierpliwy dla Rumunii, a napisany w ministerstwie spraw zagranicznych. Francja, Austria i Anglia zaniechały projekt posłania do Bukaresztu *chargés d'affaires*. Przyjaźń p. Bratiano, jeżeli nastąpi, nie dobruha ich w tym względzie. *Constitutionnel* gan dzienniki bułgarskie i belgradzkie, że są z ruchem w Tarcyi, i wynurza nadzieję, że energiczne uwagi mocarstw zachodnich wstrzymają Rumunię i Serbię od kroku, który może zapalić wojnę europejską. Przychodzi tu dziennik *La Pays Roumain*, który obstaruje za utrzymaniem się Rumunii Zachodu. Pancerne zdanie, że na nie się nie zdadzą rady i że wkrótce wybuchnie w Bułgarii powstanie. I w tej sprawie, Prusy są dwuznaczne. Baron d'Avril bawi w Paryżu i zapewne nie wróci do Bukaresztu.

Przybył tu z Włoch lord Clarendon, przyjaciel cesarza. Był w Tuilleryach i zapewne objawił swe zdanie o przyszłości jednolitej włoskiej. Lord Russell, którego można nazwać nieprzyjacielem Cesarza, uład się z Włoch do Londynu, nie zatrzymując się we Francji. Nad Turyami wisi sprawa „Alabamy” a tak niebezpiecznej sprawy nie każdy się podejmie. Ciągłe swary Stanów Zjednoczonych z Anglią zajmują do najwyższego stopnia Francję. O ile Amerykanie nie lubią Anglii o tyle lubią Francję. Rząd utrzymuje starannie to usposobienie, które jednak nie jest w stanie zwalczyć polityki amerykańskiej.

Mylnem jest, aby margr. Monstier przesłał uwagi do Berlina w przewidzeniu, że wybory do *Zollverein* będą nosiły barwę polityczną. Francja nie mieszła się wyrażnie do niczego i patrzy na to co się dzieje. Hr. Goltz, jak doniosłem, zaczyna wychodzić i mówić; i co godne uwagi, że mówi czasem o Rosji jak hr. Bismark. Rozumie się, że mówi to po prostu, jak hr. Bismark, co znaczy wiele, lub nie.

Są dwa zdania w rządzie o siętocy gwardyi ruchomej. Jedno radzą, aby gwardya ta, była dowodzona przez oficerów właściwych i należących do armii, a drugie, aby była dowodzona przez oficerów wysłanych. Utrzymują dziś, że ostatnie zdanie zapewne przeważa.

Rozprawy Izby nad ustawą prasową, zaczynają się przeciągać. Spotrzeżyszy, że Cesarz jest liberalniejszym niż ministrowie, deputowani głoszą z większą podniosłością i odsyłają do komisji wiele artykułów. Na 17 uchwalili dotąd tylko 6; każdy artykuł jest dyskutowany z zażartością. Komisya, do której są odsyłane artykuły, znajduje się w ambarasie, wszelka bowiem poprawka musi być przyjęta przez nią system. Ministrowie znajdują się jeszcze w większym kłopotcie. Liberalizm cesarski kompromituje ich. Chodzą też znów pogłoski o ustąpieniu p. Rouhera, o zniesieniu funkcji ministra stanu, zaprowadzeniu odpowiedzialności ministrów, nawet o wyborach senatu przez rady departamentowe. Trzebaż szczególnych okoliczności, aby pogłoski te się sprawdziły.

Dnia 15 maja 1868 upłynie lat 30, jak umarł Talleyrand. Nadchodzi więc czas ogłoszenia jego pamiętników.

Część literacko-artystyczna.

ZYWOŁ AWANTURNICZY.

opowiadanie

— Alfreda Assollant.

Na pozor między mną a gwardystą była gra zupełnie równa, ale nie tak było w rzeczywistości: ja bowiem nie miałem wiele do stracenia, będąc z góry prawie skazany na śmierć. On przeciwnie, począł jakieś człowieczko, pulchniutki przyjaciel porządku i pokój, który znalazł się tam przypadkiem, bez żadnej do mnie nienawiści, i tylko z posłuszeństwa prawu, pragnął tylko „pokojowego rozwiązania sprawy”, jak mówią dyplomaci. I rzeczywiście, co za sens, dać się zabić *in gratiam* jakichś tam nieboszczyków! Brutusa Dumont i żandarmów niepodobna już było wskrzesić, a całe poświęcenie pana gwardysty, tylko śmierć jego własną mogło wydać w rezultacie.

Wszystkie te uwagi musiały mi przejść przez myśl z szybkością błyskawicy, gdyż zawołał na mnie:

— Nie strzelaj! nie strzelaj!

Może chciał tylko zyskać na czasie, i doczekać się towarzyszy. Ale ja, nie mając wcale interesu w czekaniu, i wiedząc o tem, że położenie moje z każdą sekundą staje się niebezpieczniejszem, postąpiłem ku niemu i krzyknąłem:

— Złóż broń, albo śmierć twoja!

Nie wiem coby był zrobił, gdy w tem nieprzewidywanym wypadku uolnili jego i mnie z kłopotu. Mówię i mnie, bo krew wczoraj przelana ciążyła mi na sumieniu i mojemu był nie miał odwagi strzelić pierwszy.

Medor, który oka z nas nie spuszczał, widząc, że postępuję ku memu przeciwnikowi, odgadł, że teraz właśnie czas naprawić swój błąd, i skoczył do gardła gwardysty.

Gwardysta chciał się cofnąć instynktownie, ale ponieważ po za sobą nie miał nic prócz Torionu, spadł tyłem w omdnięcie, który w tem miejscu tworzy rzekę, dość zresztą płytka gdzieindziej, a chcąc się uchwycić jakiegos krzaka, wypuścił strzelbę. Strzał poszedł w powietrze i nic nikomu nie zrobił.

Szczęściem umiał pływać, a choć mu przeszkadzała mundur i tornister, obrócił się dosyć prędko. Z ruchów jego widziałem, że potrafi wybrnąć z krytycznego położenia. Jakoż niebawem wy dostał się na brzeg.

Krzyki jego i wystrzał sprowadziły jego towarzyszy, którzy niebawem otoczyli, chociaż w przyzwolonej odległości skałę, pod którą znalazłem schro-

nienie. — Szukajcie — krzyczał gwardysta z drugiej strony rzeki, odrzucając się z wody — szukajcie w grocie. Oni tam są!

Ta liczba mnoga, odnosząca się do Medora i do mnie, podwoiła ostrożność moich nieprzyjaciół.

— A wielu ich tam? — zapytał kapitan.

— Wejdz sam, kapitanie — odpowiedział gwardysta — a dowiesz się.

Zły był bardzo, że dał nurka w rzekę, i bał się sztychów towarzyszy. Rad więc był, że ich może zostawić w niepewności.

Nastąpiła tedy rada wojenna.

— Musi tam być cała banda — rzekł kapitan.

Jak myślisz Jacques?

— Ja myślę — odparł Jacques — że gdybyście byli dołożyli fatygi i szli wszyscy tuż za mną, byłoby od razu schwytali ptaszka; ale wyście się woleli namyślać.

— Mości Jacques, nie sztuka pływać jak kaczkę...

— Takt... kapitan na mojem miejscu wolałby się być może utopić... — przerwał Jacques.

— Zresztą niech kapitan idzie naprzód, a ja pójdę za tobą.

— Przedewszystkiem — odezwiał się znowu kapitan — trzeba zrobić rekonesans.

Położył się na brzuchu, przyczołgał się ostrożnie aż na brzeg; i nachylił się trochę, żeby obejrzeć wnętrze grotu.

Na to właśnie czekałem. Słyszałem całą rozmowę i trzymałem broń na pogotowiu.

Zaledwie wychylił głowę ponad skałę, przyłożyłem koniec lufy do jego czaka i wypaliłem. Czako nie podpięte spadło w wodę przestrelone na wylot, a kapitan cofnął się czempredziele poza skałę.

— No cóż — zapytał Jacques ironicznie — wielu ich tam, kapitanie?

— Inni gwardysty śmiać się zaczęli.

— Sam tylko kapitan nie śmiał się.

— Policzmy — rzekł — Banda składała się z dziesięciu ludzi. Furman rachował ich wczoraj wieczór. Z tych dziesięciu rozbójników trzech zginęło. Pozostali muszą być ranni albo przynajmniej zmęczeni. Tylko trochę cierpliwości i odwagi a damy im radę.

— Ale, według rachunku kapitana — odezwiał się jeden z gwardystów — banda składa się jeszcze z siedmiu ludzi dobrze uzbrojonych i z psami. Może, zamiast brać ich szturmem albo zabijać, lepiej byłoby głodem zmusić ich do poddania się, albo ofiarować im honorowe warunki.

— Tak — odparł oficer — naprzykład, że kat, który ich będzie gilotynował, będzie w białych regawiczkach i cienkich butach... Moi panowie, to trzeba skończyć dziś jeszcze, zaraz. (Jacques, będący musiał przepędzić noc pod gołym niebem, bezsenność, a biada tym co się boją reumatyzmu.)

— Ma rację — rzekł Jacques — tylko niech idzie naprzód. Kapitan nie wahał się tą razą. Do-

był pistoletu z za pasa, odwiódł kurek, a trzymając w drugiej ręce palasz, odważnie posunął się w krzaki.

Zobaczysz mnie, strzelił do mnie z pistoletu, ale tak prędko, że nie miał czasu wymierzyć. Kula spaszczyla się o skałę i odczołczyła w wodę.

Wtedy chciał mi ciąć palaszem, ale ja schwyciłem go za rękę i cisnąłem tak mocno, że mu broń wypadła na ziemię. Potem pchnąwszy go w rękę zawołałem ze śmiechem:

— Ruszaj za Jacquetem!

Co też uskutecznił bardzo prędko i zgrabnie.

(Dalszy ciąg nastąpi).

Z pod Wawelu..

Któżby śmiał powiedzieć, że Galicja się nie rusza? Nawet i taki zazwyczaj dostrzegacz jak do Rachmistrza przeszłorocznych *Rachunków* nie umiałby zdobyć się na zarzut; owszem, mógłby w danym razie i sam sobie przyklasnąć, że to on pociągał swej pisanej wymowy nadat ten zwrot, czy popęd — naturalnie biorąc na siebie i wlewy, i nieurodzaj, i rady powiatowe, i rady szkolne, i radę państwa, i zupełnie rumfordzką, i rumfordzką fundusz dla przyszłych literatów. Któżby wątpił? *Boleslavita nobis haec omnia fecit...*

Rzym 14 lutego.

W poniedziałek odbył się obchód zwycięstwa pod Mentaną w Watykańskich ogrodach. Wielu królowych i nadwyszczyna liczba cudzoziemców wzięły udział w tej uroczystości, czyniąc z niej tym sposobem wielką demonstrację na korzyść doczesnej władzy Stolicy Apostolskiej. Wchodzą do do ogrodów za biletami rozdawanymi darmo przez Mgr. Borromeo - Aresse marszałka dworu. Ojciec s. i kardynał Antonelli przystąpił do uroczystości. Chór złożony z 470 śpiewaków, którym wtórowało 180 muzykantów, wykonał hymn na pochwałę wojska papieskiego, świeżych jego czynów i wawrzynów, a zwłaszcza bitwy pod Mentaną.

Śluchacze okrzyki śpiew ten zapamiętali o klaszarni, a powszechne wołanie *bis!* pomimo przytomności Ojca s. zmusiło chór do powtórzenia hymnu. Okrzyki na cześć Ojca s. granic także nie miały. Huczna ta owacyja zakończyła się rozdaniem pięknych srebrnych medali przez Ojca s. wszystkim artystom, którzy brali udział w tym koncercie. Autor kompozycji *maestro* Nazareno Rosati dostał wielki złoty medal.

Dnia wczorajszego zaś odbył się przegląd wojskowy w willi Borghese będący jakoby dalszym ciągiem tej uroczystości. Cała załoga rzymska przeciągała w przytomności generała Kanclerza ministra broni, który rozdawał orderzy wojskowe. Ci, którzy je otrzymali, składali się wyłącznie z cudzoziemców. Sami prawie cudzoziemcy po kampanii przeciw Garibaldiemu odbyły postąpiły na wyższe stopnie. Pomimo dowodów niezaprzeczonego męża i wierności złożonych przez krajowców, rzadko który z nich rangę lub krzyż otrzymał. Narodowe włoska na wzór papierów tego kraju bardzo nisko teraz stoi w Rzymie. Włoscy oficerowie podają się do dymisji i następują miejsca cudzoziemcom ze wszystkich krajów Europy a nawet ze wszystkich części świata tutaj zgromadzeni. Pułkownik Azzanesi, który tak świetnie bronił Viterbo przeciw garibaldistom, podał się do dymisji i otrzymał taką; pułkownik Giorgi, który dowodził prowincją Frosinone podczas ostatniej kampanii, prosił także o uwolnienie swoje ze służby papieskiej; kapitan Squarozzi, terazniejszy dowódca załogi w Viterbo, cofa się podobnie. Wielu innych oficerów Włochów przygotowało już podobno dymisję. Trudno, żeby pozostali wobec nowych rozporządzeń i rodzaju śledztwa nakazanego, aby się przekonali o wierności wszystkich, a oddalić niezwłocznie tych, na których najmniejsza podejrzenie ciąży. Nadto rozkaz dzienny generała Kanclerza do wszystkich dowódców zakazuje przyjmować ochotników z państwa kościelnego, którzyby nie byli opatrzeni świadectwem policyjnym, dowodzącym, iż nigdy się nie dopuścili żadnego politycznego wykroczenia. Ochotników zaś z królestwa włoskiego nie wolno przyjmować prócz tylko wyjątkowo, na mocy nadzwyczajnych rekojmii. Wszelki ochotnik z Włoch rodem, któryby takowych nie posiadał, winien być natychmiast aresztowany.

Generał de Failly odpłynął do Francji na korwecie „le Limier.” Dowództwo pozostałych oddziałów objął generał Dumont, który zastąpił stanowczo generała Bataille.

Baron Arim złożył Ojcu s. wierzytelne swe listy jako przedstawiciel północnych Niemiec. Za dnie zatem trudności dyplomatyczne w tym względzie nie zachodziły. Zapewniają, iż bar. Arim żąda nuncjatury apostolskiej w Berlinie. Urząd ten nie może być powierzony X. Ledebowskiemu z powodu, iż jest poddany pruskim, i że złożył przysięgę wierności królom. Jako nuncjusz do Portugalii udaje się monsieur Oreglia, nuncjusz przy belgijskim dworze, którego zastąpi w Brukseli monsieur Catani. Mgr Sanguigni zaś, inter-nuncjusz w Brazylii przybywa objąć miejsce Mgr. Berardiego w sekretarstwie stanu. Jest to bliski krewny kardynała Antonello. Zastępca jego w Rio Janeiro będzie monsieur Bianchi, terazniejszy internuncjusz przy szwajcarskim związku. Podkorzymski papieskim zostaje nie Mgr Gallo, lecz Mgr Ricci.

Lwów 18 lutego. Prezesem Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie wybrany został wczoraj p. Kazimierz Grocholski, a wice-prezesem hr. Jan Załuski. Członkami komitetu: pp. ks. Adam Sapieha, Felician Laskowski, Pajackowski, Henryk Strzelecki i Eligiusz Białoskórski. Gdy p. Laskowski nie przyjął wyboru, a nadto niedostaje jeszcze szóstego członka, przeto wybory będą ponowione.

Wytyg z protokołu Rady szkolnej krajowej.

Posiedzenie piąte dnia 15 lutego.

Rada powzięła następujące uchwały:
I. Rada szkolna krajowa zażąda od Dyrektora gimnazjów i szkół realnych opinii co do tak zwanych Stowarzyszeń bratniej pomocy, o ile takowe miałyby być zawiązywane przez uczniów szkół rzeczonych kategorii, i równocześnie poda

tyżmę Dyrekcjom do wiadomości, że na podstawie poczynionych tu we Lwowie sprostżeń, powzięła Rada jednomyślnie to przekonanie, iż stowarzyszenia takie, mimo szlachetnego celu swojego, z wiekiem i położeniem ucznia szkół średnich nie są zgodne i ostatecznie więcej szkody przynoszą aniżeli prawdziwego pożytku.

W skutek tej, właściwie jeszcze na czwartym posiedzeniu powziętej uchwały, Rada uchwala teraz do wszystkich Dyrekcji następujący reskrypt: „Do Dyrekcji wszystkich szkół średnich, t. j. gimnazjów i szkół realnych samostojnych.

Na posiedzeniu odbytem dnia 8go b. m. orzekła Rada szkolna krajowa jednomyślnie, że uważa tak zwane stowarzyszenia bratniej pomocy, o ile są zawiązywane przez uczniów gimnazjów i szkół realnych, za instytucje ze szkół niezgodne i więcej nierównie przynoszące młodzieży szkody aniżeli pożytku. Rada szkolna uznaje wprawdzie, że pożądaną jest rzeczą, aby uczniowie przeżyli niedostatkami, zwłaszcza jeżeli się odznaczają wyższymi zdolnościami, nie byli zmuszeni porzucić zawodu naukowego z tej jedynie przyczyny, że im do ukończenia szkół dotychczas braknie funduszy. Z drugiej strony atoli przychodzi Rada na podstawie sprostżeń tu poczynionych we Lwowie do tego przekonania, że niekorzystni i niestosowności, jakie z zarządzeniem i zbieraniem funduszy na to, wykonywanym przez samą młodzież, w niewykonaniu sposobu są połączone, pociągają za sobą następstwa o wiele więcej szkodliwe dla tych, którzy się tem trudnią, aniżeli warta cała owa pomoc, jakiej sobie wzajemnie dostarczają. Zamiast się uczyć i przywykać, póki para temu, do szczerzego zamiłowania myślowej i umiętności pracy, młodzież chodzi za składkami, roznosi bilety na koncerta i bale, urządza wystawy obrazów, wymyśla prelekcje, odbywa walne zgromadzenia i wybory swoich funkcyjaryszów, zasiada i radzi w komitetach, słowem zajmuje się całą tak kłopotliwą administracją z nader wielką mitrą czasu, a z większą jeszcze stratą tego skupienia duchowego, bez którego o ciągłej i szczerzej pracy w granicach szkolnego obowiązku, a co dopiero o zapale do nauk w wieku tym ani nawet myśleć nie można. Szkoda ta zaś daje się czuć tem dotkliwiej, że do zleceń i zabiegów podobnych bywają używani zazwyczaj uczniowie najmniejszej mającej zaufania pomiędzy kolegami, a więc młodzieńcy, którzy czy to przez wrodzone zdolności, czy przez zarody tęższego charakteru zwrócili na się uwagę i wyjśćby mogli, gdyby tylko chcieli zamilować naukę, na prawdziwy pożytek kraju. Z tem się łączą i obawy dotyczące okoliczności, które mogą wpłynąć szkodliwie na charakter pokolenia młodocianego. Cały ten tok gromadzenia funduszy, przynajmniej jak tu bywa praktykowanym, nie może być inaczej nazwany, jak systematyczną zebrańnią na wielką skalę. I dają się też już słyszeć skargi na to, dość powszechne ze strony publiczności. Młodzież podejmując się tych nieustających kwest, które nieraz z natrętnością graniczą, ani czuje, jak się *pro publico bono* pozbawia tego dziesiętnego wstępu, który stanowi jedną z najniekwestowalniejszych ozdób szlachetnego młodzieńca. Równie nie odpowiada ani wiekowi ani położeniu uczniów szkół średnich, jeżeli ci potem, w celu zawiadywania nagromadzonym funduszem, wyczerpują energią swoją na agitacjach wyborczych, czynnościach komitetowych, posiedzeniach nieustannych, obradach, zdawaniach sprawy i t. p., i przywykają w ten sposób nie tylko do chętki odgrywania jakiejś tak niestosownej dla siebie roli ludzi publicznych i mędzów stanu, ale i do tej zabiegliwości niepożądanego, do tego zajmowania się wszystkim, byle tylko nie swoim obowiązkiem najbliższemu, słowem do tego próżniactwa osłoniętego pozorami czynnego życia, które i bez tego jest jedną z głównych przyczyn społecznej degeneracji naszego. Nam od tego wszystkiego trzeba odwykać, a nie przywykać!

Wobec takiej dążności młodzieży szkoła traci wszystkie swoje podstawy i przestaje być odpowiednią za zwinienie całego dachu wychowania, któreby powinno przez nią tylko być kierowane.

Nie rozwijając rzeczy tej dalej, gdyż w oczach doświadczonych pedagoga sama przez się jest aż zbyt jasna, Rada szkolna zastrzega sobie w niedalekiej przyszłości przysłać Dyrekcji stanowcze w tej sprawie rozporządzenie, tymczasem zaś po prostu na udzieleniu tych ogólnych skazówek w celu kierowania się niemi w razie zachodzącej potrzeby, i równocześnie wzywa zgromadzenia nauczycieli, abyby przedłożyły własne sprostżenia w poruszoną przedmiot, jeżeliby się w tamtejszym gimnazjum, (szkole realnej) zawiązywało, lub już było faktycznie zawiązanem takie, lub też inne w podobnym celu istniejące stowarzyszenie młodzieży.

Lwów 15 lutego 1868.

II. Rada zatwierdza na przedstawienie metropol. konsystorza obrz. iac. ks. Erazma Neuburga na zastępcę nauczyciela rzym. kat. religii przy c. k. gimnazjum w Stanisławowie.

Rada nadaje posady zastępców nauczycieli gimnazjalnych:

w Samborze Hilaremu Komarnickiemu,

w Kolomyi Filipowi Łokczewskiemu.

Rada udziela bezpłatnemu suplentowi p. Feliksowi Hahnowi przy gimnazjum Franciszka Józefa, zwykłą renumerację za bieżące półrocze; poczynając zaś od drugiego kursu mianuje go stałym suplentem ze zwyczajną liczbą godzin wykładowych.

Rada potwierdza na posadzie nauczycielskiej p. Karola Flacha nauczyciela przy gimnazjum Nowo-Sadeckim nadając mu tytuł „profesora.”

III. Rada wybiera komisję do zasadniczego uregulowania postępowania przy zakładaniu nowych szkół ludowych.

Rada zatwierdza akt fundacyjny szkół ludowych w Olchowie i w Szusku.

IV. Na wniesionych kilka podań ze strony uczniowskich o zwolnienie od nauki rzymskiego języka, Rada odpowiada stosownie do artykułu III. ustawy o języku wykładowym, odmowa z powodu, że zwolnienia takie tylko w razach nadzwyczajnych mogą być dawane.

V. Rada zezwala pani Grzybowskiej na otwarczenie pensjonatu żeńskiego w Przemyślu.

VI. Rada zawiadamia konsystorz, że na mocy art. III. ustępu 3 swego statutu organizacyjnego, wszelkie czy stałe czy tymczasowe mianowania nauczycieli, pomocników nauczycielskich, obsadzanie, odwoływanie, przenoszenie z posad i t. d. słowem wszystkie czynności regulujące stosunki służbowe nauczycieli szkół ludowych, od czasu wstąpienia Rady szkolnej w życie, należą wyłącznie do zakresu tejże. Zarazem będą zawiadomione reprezentacje gminne i c. k. urzędy powiatowe, że przy zachodzących zmianach w osobach nauczycieli, temu tylko nauczycielowi szkół oddać można, który się wykaże dekretem nominacyjnym wystawionym przez Radę szkolną.

VII. Na zapytanie c. k. Namiestnictwa, czy do nauczycieli szkół ludowych da się zastosować § 10 ustępu 2gi Ordynacji wyborczej dla gmin, Rada szkolna odpowiada, że nauczyciele rzeczywiście, począwszy od szkół trywialnych, nie są objęci rzymskim paragrafem, ponieważ do nich nie zastosowanie § 1 lit. b) tejże Ordynacji, albowiem szkoły te, pomimo że są po największej części utrzymywane z funduszy gminnych, są przecież zakładami publicznymi, a nauczyciele, pomimo że ich gmina przedstawia, są od gminy niezawisli i nie należą do rzędu jej urzędników, gdyż ich nominowanie zawisło od najwyższej władzy szkolnej krajowej.

Rada szkolna krajowa na przedstawienie reprezentacji gminy Drohobyczy, zamianowała przy tamtejszej szkole głównej żeńskiej K. Karola Garbalskiego zastępcę katechety, katechetę; i tymczasowo nauczyciela, Marię Kobierską, Zuzannę Walterówną, Sabinę Stocką i Aurelię Sztarkłówną nauczycielkami.

Wiedeń 18 lutego. Sala posiedzeń Izby wyższej na Herrngasse, gdzie zwykle parowie austriacki z taką ponajwiększą częścią obradują powaga, stała się nagle widownią srogich zapasów parlamentarnych, hałaśliwych i barznych rozpraw. Obraduje w niej bowiem delegacja przedlitawski, złożona z reprezentantów najrozmaitszych stronnictw i odcieni. Izba wyższa, stanowiąca naturalny niejako hamulec na zbyt wolny rozwój Izby poselskiej, wysłała do delegacji 20 członków, którzy bezpośrednio w tej najwyższej reprezentacji państwa tworzą silną falangę konserwatywną. Żywność obu tych stronnictw okazała się najlepiej na posiedzeniu poniedziałkowym. Toczyła się dyskusja nad budżetem kancelaryi cesarskiej i ministerstwa zagranicznego. Pierwszy przyjęto bez rozpraw, jak tego wymagały względy dla monarchii, lecz natomiast budżet ministra spraw zagranicznych dał powód do namietnych obrad. Fundusz wydatków „tajnych”, wydatków dla posłów i konsułów, a w szczególności dla reprezentanta Austrii przy dworze rzymskim wywołał arcyprzysiężną dyskusję, w której brali udział posłowie tak skrajnych i przeciwnych zasad jak O. Greuter i Dr Schindler. Wcale niepotrzebnie rozdrażnił przeciwników delegat Gross postawieniem wniosku, aby zwinąć poselstwo w Rzymie, bo niemógł nawet przypuścić, że zgromadzenie na wniosek podobny się zgodzi. Czemuż delegat Gross nie miał odwagi, żądać zwinienia zapelnego, lub przynajmniej zwinienia posłów przy dworze pruskim lub rosyjskim? Od zwinienia, zmiany, lub rewizji konkordatu — do zwinienia poselstwa w Rzymie — to więcej niż krok jeden. Przesażda zawsze na zle wychodzi. Wszak Skene, br. Benst, Schmerling, Eichhoff również są przeciwnikami konkordatu, lecz energicznie odparali wnioski i przedstawienia Grossa.

Czwarte posiedzenie delegacji przedlitawskiej. Z ministrów obecni byli baron Benst i baron Becke, tudzież radcy sekcji Hoffman, Gager i Menshengen.

Prezes ks. Auersperg zagaja posiedzenie o godzinie 12tej.

Po przyjęciu budżetu kancelaryi cesarskiej (72,854 złr.) i innych pomniejszych sum budżetu ministerstwa spraw zagranicznych, zawiązuje się dyskusja nad rubryką 500,000 złr. na wydatki tajne.

Greuter dziwi się, że wydział budżetowy oświadczył się za tym funduszem dla ministerstwa państwa, skoro obecnie fundusz ten należałoby rozdzielić na rozmaite ministerstwa. Przez to zostawia się ministerstwu państwa wpływ na krajowe ministerstwa policyi.

Dr Berger (minister bez teki): Ministerstwo przedlitawskie funduszu tego nie potrzebuje i żadnego nie ścierpi nacisku ze strony ministerstwa państwa.

Schmerling nie zgadza się z zapatrywaniem Dra Bergera, bo ministerstwo przedlitawskie zapewne na tajną policyję będzie potrzebowało funduszu odpowiedniego.

Baron Hock uważa uchwalenie funduszu tajnego za wotum zaufania dla bar. Bensta.

Baron Benst dziękując Hockowi za zaufanie i oświadcza, że słowa Dra Bergera mogą zupełnie uspokoić zgromadzenie.

Sprawodawca bar. Eichhoff zapewnia, że rząd przedlitawski funduszu tego nie potrzebuje.

Delegacja uchwała rubrykę wspomnianą, wszystkimi przeciw dwóm głosami. (Greutera i Schmerlinga).

Następuje dział 2gi o dyplomatycznych wydatkach.

Wydział wnosi, aby odrzucić sumę 1470 złr. dla austriackiego reprezentanta przy dworach Anhalt, Schwarzburg i Reussa.

Dr Reichenauer: Poselstwa w Brukseli, Lizbonie, Madrycie i w Szwajcarii obecnie nie są obsadzone, a przecież równowaga europejska przez to nie została zwiniecia. Dziś poselstwa przy dworach podrzędnych straciły w ogóle wagę; za pomocą prasy rozlegają się wiadomości w okamgnieniu. Dla tego należałoby w wymienionych państwach ustanowić tylko konsułów. To samo da się powiedzieć o Holandii, Saksonii, Szwecji i Wirsbergu. Posel austriacki w Ameryce północnej pobiera tylko 12,600 złr., zaś w Dreźnie dwa razy tyle. Anglia również odwołała posła swego z Dreźnie. Dla tego wnosi, aby niektóre poselstwa całkiem zwinąć, innych zaś na teraz jeszcze nie obsadzać.

Baron Eichhoff broni wniosków wydziału.

Kancelarz baron Benst podziela zdanie Dra Reichenauera, że należy ile możności oszczędzać, lecz nie wszędzie da się to przeprowadzić. Austrija nie ma powodu zrzeczenia się stanowiska swego, jako mocarstwa pierwszorzędnego, i dlatego powinna utrzymywać zwykłą reprezentację na zewnątrz. Wszak mała Sardynia, kiedy jeszcze nie była mocarstwem wielkiem, posiadała dobrze płatną i szeroko rozgałęzioną reprezentację. Nieobsadzenie kilku poselstw nie jest do wadom, że Austrija ich nie potrzebuje, ale świadczy o chęci oszczędzania w czasach, kiedy się bez posłów na wspomnianych dworach obejść można. Poselstwo w Saksonii liczne przynosi państwu korzyści, już ze względu na położenie sąsiedniego królestwa Czeskiego.

Przy głosowaniu delegacja przyjmuje wnioski wydziału i odrzuca wnioski Dra Reichenauera.

Co się tyczy poselstwa w Rzymie wnosi wydział, aby zamiast przelimitowanej sumy 54,600 złr. uchwalić tylko sumę 37,200 złr.

Książę Karol Jabłonowski przemawia za zostawieniem całej sumy pierwotnej 54,600 złr.

Dr Gross (z Austrii górnej) stawia wniosek, aby zwinąć poselstwo w Rzymie, a stosunki dyplomatyczne z Rzymem załatwiać albo za pomocą konsula, lub też poselstwą w Florencji. Wniosek ten, zapewnia mowca, w żadnym z kościołom lub religii nie zostaje związkiem. Gdyby wniosek nie został przyjętym, wnosi Dr Gross, aby ewentualnie pensya posła rzymskiego na r. 1868 zniżyć na 24,000 złr. wykreślić posady radcy poselstwa, radcy legacji, tudzież *uditors di rota*, i uchwalić łączną sumę 39,240 dla poselstwa w Rzymie zamiast sumy 73,500 złr.

Skene broni wniosku wydziału, nie chcąc drażnić umysłów i odwołując się na to, że Austrija, jako państwo złożone przeważnie z ludności katolickiej, potrzebuje reprezentanta przy dworze rzymskim.

Schmerling również popiera wniosek wydziału.

O. Greuter: Jeżeli mówią, że w Rzymie nie trzeba zbytnio, to ja powiadam: Stosunki finansowe w Austrii są tego rodzaju, że nigdzie zbytnio znieść nie możemy. (Głosy z lewicy: Bardzo dobrze!) Reprezentant mocarstwa, które jak Austrija stoi nad przepaścią zgnębionego bankructwa (żywe zaprzeczanie z lewicy), nie powinien w Paryżu i Londynie tyle wydawać, jak gdyby każdy mieszkający w Austrii był milionerem. A co jest prawdą w Rzymie, jest także prawdą w Paryżu i Londynie. Reprezentanci państwa austriackiego są reprezentantami uboższego państwa (oklaski). Powiedziałem już dawniej, że nie w interesie kościoła bronić całej pensji. Powiem wam jeszcze co innego. Czasy obecne w Austrii są tego

rodzaju, że wołabym, aby posłowi w Rzymie ani grosza nie udzielono. (Głosy z lewicy: Zgoda! Zgoda!)

Dr Schindler: Dobrze! Ja postawię taki wniosek.

Dr Gross: Wszak to mój wniosek. (Śmiech) O. Greuter: Sympatye bowiem, jakie posel rzymski obecnie Papieżowi ma oznajmić, nie są tego rodzaju, aby go mogły utrzymać w jego spokojności i znanej wesołości. Jeżeli posel w Rzymie obecnie nie ma innego zadania, jak tylko za pomocą politycznych znawców z Paryża codziennie szturm przypuszczać do sumienia Papieża, to wole, aby taki posel raczej dziś aniżeli jutro się wyniósł z Rzymu, a z powodów kościelnych ani grosza dla niego nie zezwalam. (Głosy z lewicy: Zgoda! Bardzo dobrze!) Takim jest moje zapatrywanie w tej mierze, i tylko dla równowagi żądam uchwalenia całej pensji dla posła rzymskiego (śmiech), nie w przekonaniu, jakoby się po nim spodziewał skutecznej obrony spraw kościelnych. Bo jeśli raz już postanowiono, złać traktat, nie widzę powodu, dlaczego go nie można raczej w Wiedniu, aniżeli na grobie Apostołów zerwać!

Dr Schindler: Mowca poprzedni oznaczył stanowisko swoje, niech i mnie wolno będzie moje określić. Różnimy się w tem: Ja oświadczam, że moje stanowisko jest w państwie, on po są granicami tegoż (oklaski); on nieczego się nie spodziewa po gabinetie, który posiada zaufanie monarchy i nie spodziewa się niczego po reprezentancie państwa w Rzymie; nie wiem, gdzie p. Greuter rekrutuje swych zwolenników. Większość ludów stoi wewnątrz państwa i posiada siłę, aby tym, co zewnątrz stanęli, właściwie wskazać granice (żywe oklaski). Nikt w tej izbie nie nazywał Papieża zebakiem; to tylko piękny frazes mowy poprawdnej. Papież nie wdręga po świecie, nie potrzebuje tego, inni za niego chodzą i proszą; w jakim celu i czy tylko dla niego chodzą, to (zwróciwszy się do prawicy) wy moi panowie lepiej wiecie. Spisuję przeciw Papieżowi nie ma, ale istnieje spiszek przeciw obecnej konstytucji. Mowca poleca Izbie wniosek wydziału.

Kancelarz baron Benst przemawia za uchwaleniem całej pensji 54,600 złr. i popiera wniosek księcia Jabłonowskiego.

Pozem delegacja uchwała wniosek wydziału, tj. sumę 37,200 złr. — i odrzuca wnioski Dra Grossa.

Zresztą posiedzenie żadnego nie przedstawia zajęcia.

Delegacja przyjmuje wnioski wydziału, a mianowicie 702,450 złr. na dyplomatyczne wydatki, 60,000 złr. w trzech ratach rocznych na odnowienie pałacu poselskiego w Rzymie, 35,000 złr. dla wychodźców z Czarogóry, 1,798,000 złr. na anubwency dla Towarzystwa żeglugi parowej „Lloyda”.

Następne posiedzenie we czwartek.

Na dziesiątym posiedzeniu d. 17 w obecności przedstawicieli rządu ministra skarbu p. Lonyaya i generała-majora Griviczoza, delegacja węgierska przekazała komisji budżetowej projekt preliminarza nadzwyczajnych wydatków na potrzeby wojskowe.

Depesze z Preszburga zaprzeczają doniesienie, jakoby minister spraw wewnętrznych hr. Wenckheim pośredniczył w sprawie generała hr. Neipperga z deputacją honowdów.

Zwołani przez ministra oświecenia barona Eötvösa znakomici uczeni i duchowni żydowscy rozpoczęli już w Peszcie swe narady. Pierwsze posiedzenie zajął minister oświecenia. Naczelnik kancelaryi chorwackiej generał broni baron Kuscevic otrzymał wielką wstęgę orderu Leopolda; zastępcą barona Rana ch krzyż komandorski i radca dworu przy kancelarii chorwackiej Edward Jellacic krzyż kawalerski orderu Sgo Szecepana.

Podobne wyszczególnienie tych dostojników w chwili, kiedy oba deputacje regularnie przystępują do obrad nad ugodą Chorwacy z Węgrami, dowodzi, że w Wiedniu musi panować przekonanie, iż układy deputacji do pożądanego doprowadzą kresu.

Turcja.

Oto jest artykuł z *Correspondance du Nord-Est*, o którym wspominał *Journal des Debats* mówiąc o Rosji, wstępnie, który podaliśmy wczoraj:

„Najświeższe listy nasze z Bukaresztu, Belgradu itd. utrzymują, że mimo wszelkich zaprzeczeń, wiadomości, jakie nas doszły o przygotowaniu do podburzenia Bułgarii, są prawdziwe. Bandy organizujące się, doznają od władz serbskich i rumuńskich wszelkich ułatwień, jakich tylko pragnąć mogą, i wszyscy korespondenci zgadzają się w przedstawianiu księcia Rumunii Karola, jako potężnego narzędzia planów Rosji. Na dziś ograniczymy się na przytoczeniu tekstu listu z d. 3 lutego, przesłanego z Raszkum do jednego z przyjaciół naszych.

„Chociaż bardzo znudzony, nie chcę zamknąć listu z Konstantynopola, nie przesławszy ci straszenia wiadomości, które do Europy przesyłam tą pocztą.

Mniejsza o to, kto sprawił ten ruch — ale dość na tem, że go mamy; a czy ruch jest życiem? To inne pytanie — teraz mówię tylko o ruchu.

Godne jednak uwagi, że w tem wszystkim największą rolę gra miłosierdzie Chrześcijańskie — stara cnota jak kościół — atoli przed dzisiejszym postępem cywilizacji doprowadzona do olbrzymich rozmiarów, szczególnie ze strony tego niedostatku, co potrzeb swoich nie ogranicza na kawałek chleba i żyje ciepłej strawy, ani na grubej, wytartej odzieży...

Śród tej nieskończonej litanii ogłaszanych odeszów do składki, a i wnoszonych z gorliwością zaszczyt przynosząca sercom chrześcijańskim, odezwał się jeden głos z inicjatywą do składki na Litwinów... na tych Litwinów, którzy wyrwali z gniazd swoich, znaleźli się na Sybirze, a potem z Sybiru wyrzuceni na bruku Warszawskim, jakby na uragwiości tej Unii, co Litwę zlażyła z Polską... Wywłaszczonych i zrabowanych zwieziono na kark kontybnucjami i konfiskatami zrabowanej Polsce; nędzą na żywie nędzę... Zaprawdę Rosya jest mistrzem inoii politycznej... Kto nie widział twarzy Moskala kiedy uraga Polaków w nieszczęśliwym, ten nie ma pojęcia o tym szatańskim pierwiastku inoii... Niedarmo przyznano, że kiedy cała literatura i poezja Rosyjska jest tylko malpiarstwem literatur zachodnich, w jednej satyrze umiała być oryginalni; w tej umiennej formie duch narodu objawia się jakim jest.

O tej umniejszności ducha, mówiąc grzecznie, ciękawą i okropną słyszeliśmy powieść z ust wiarygodnych.

W czasie kiedy z Litwy i Wołynia porywano tysiące rodzin i pędzono na Sybir — a czas to niedawny, bo trzy lat temu — więc nie historia Dżengiskana lub Iwana groźnego — otóż w czasie tej wywózki, czy przegoni, w jednej partii była zaena rodzina Krasnowskich: mąż, żona i dwóch małych synków. Pani Krasnowska czując się blisko rozwiązania, błagała, żeby ją zostawiono w jakimś miasteczku. Dowódca moskiewskiego konwoju na wszystkie prośby żony, męża, dzieci, i innych należących do tej partii, odpowiadał znaniem: Stąpaj! Stąpaj!... I wlokła się karawana po szerokim gościnem śród śnieżnej ziarnicy... Nadeszły nareszcie bole macierzyństwa; nieszczęśliwa w rowie powiżywie dziecko, sama zaraz umarła... Nowonarodzone owinięto w co kto miał — a wszyscy nie mieli tylko to, co na sobie —; wydzierano więc z pod surdutow podszewki, ofiarując je na pieluchy... Dziecię pięć dni żyło i poszło za matką; ojciec zzwaryował i zostawiono go w szpitalu... a dwóch chłopców ośroconych dano na wychowanie do Monasteru, aby się w prawosławiu ćwiczyli...

Otóż i historia polskiej rodziny w dziewiętnastym stóleciu... Opowiedziałam ją tylko dla was, nie życząc sobie bynajmniej, żeby się dostała do gazet zagra-

nicznych. — Nie znajdzie bowiem jednego członka na zachodzie, nawet z wyobraźnią Eugenia Sue, ani z exageracją Wiktora Hugo, któryby to uwiaryzył. Oryginalność Moskiewska ma to do siebie, że się nie da zmierzyć zwykłą pięcią ludzkiego uczucia i pojęcia.

Gdyby Grottgier żył jeszcze, mógłby tą rozdzierającą sceną powiększyć poczet swoich kompozycji — ale wątpię — przedmiot to tak straszny, że się go ani pędził ani pióro nie chwyci. Sam Wiktor Hugo, co za polipem dał nura w głab morza, wzdrygnąłby się, gdyby mu przyszło spuścić się w głębie tej duszy moskiewskiej, znającej tylko jedno słowo: Stąpaj! Stąpaj!...

Wracając do Grottgiera: pamięć o tym utalentowanym, a tak wesołym zgasił artystcie, ciągle odwiecać się będzie publikacjami jego utworów przez fotografie, o co stara się usilnie p. Szajnok znakomity lwowski fotograf. Grottgier bowiem zostawił znaczny zbiór rysunków, które albo są w rękę prywatnych osób, lub spoczywają w tecie. Otóż wychodzić one mają serjami, pod tytułem *Wieczorów zimowych*. Już taka pierwsza serya, wyszła była za jego życia; i pisząc o niej podnieśliśmy wszystkie zalety rozsypane tam hojną ręką. Teraz ukazała się serya druga, niestępująca pierwszej. Mieści ona następujące przedmioty: Portret Wincentego Pola; Noc na lagunach; Cyganka grającego na skrzypcach; ilustrację do poezji Lenartowicza: Anioł ziemi; i szlachcica mo-

dającego się a gotującego się do pojedynku. Wspaniale to wydanie i bardzo cenne, bo doskonała fotografia dała nam rzeczywiście podobiznę oryginalnego najciślejzego słowa znaczenia. — Żaden tu pociąg ołowka, żadne, jeniealne dotknięcie, nie zostało straconem, jak zwykle się traci, gdy się chce powtórzyć kredką litografi, lub rylec sztycharza, choćby najbiedniejszego w swej sztuce. Mamy tu więc rysunki Grottgiera w takim stanie, jakby tylko co z pod jego ręki wyszły. Żyje w nich wszystek.

W oddziale tym najwięcej robi wrażenia Gondola na weneckich lagunach przesuwająca się w noce ciższy przy świetle księżycy... Nie ta nie ma — prócz morza i nieba — a jednak widok ten budzi tysiące marzeń, zdaje ci się, że się kółszesz w tej czarnej gondoli, żeś naprawdę bohaterem jednej z tych romansowych powieści, których ojem był Byron i jego Beppo. Trudno mniejszymi środkami otrzymać większy efekt...

Inna kompozycja: Słupy Cygan grający na skrzypcach; śliczne dziewczę stojące przy nim i grającego zachwycone wiąże się, jak odległa reminiscencya, z sławnym Cyganem Gallaita. Nie jest to plagiaryt — bynajmniej — tylko zbieg myśli w odmienny sposób wydanej. U Grottgiera znalazłbyś nawet więcej rzeczywistej prawdy... Z tego wykonanego szkicu, mógłby być przepyszny obraz olejny.

Pełną charakterystyki jest scena wzięta z po-

wieści Chodaki, przedstawiająca szlachcica, jak przed wystąpieniem na plac pojedynku kłosey przed figurą, i bije się w pierś, wskazując ręką na znaknity w ziemię dario, jakby chciał mówić: Czuj, że grzech, lecz dam! bić się muszę, i obetnę, jakiem szlachcicu, obetnę!...

Są to wszystko male powiastki, w które wpatrując się, wyobraźnia może ci snuć całe tomy... Nie bédziesz tu apatrywać usterek — co zwykle zdarza się przy obrazach zastawiających się w stanie zimnym — tylko poddasz się ogólnemu wrażeniu, jakbyś uchem łowił tony wdziennej melodyi... Tam, gdzie artysta tworzył na zimno, i widz czuje się oraz usposobionym do analizy...

Powodzenie tych pierwszych seryj *Wieczorów Zimowych*, zachęciło powinno wydawcę p. Szajonka, żeby nam dał cały szereg prac nieocenionych artysty... Oddanie ich rylem lub litografią poiągnęłoby za sobą ogromny nakład, i zapewne długo trzebaby czekać, zanimby dzieło to przyszło do skutku. Tymczasem fotografia robi i wernie i pędko. Najwybredniejszy znawca nie skrzywi się na ze wylumaczonym sposobu i ducha oryginału. W tej długiej przerwie między jedną a drugą wystawą obrazów, fotografia utrzymuje interes dla dzieł sztuki... Gdyby nie ona, nie mielibyśmy sposobności mówić o pracach naszych malarzów... trzymających się w cieniu...

